

Павло Уніят

Науковий керівник: д.е.н., професор Пуцентейло П. Р.

Тернопільський національний економічний університет

ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО МОЛОКА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Витрати – це грошова оцінка вартості матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних та інших видів ресурсів на виробництво та реалізацію продукції за певний період.

За економічним змістом усі витрати підприємства поділяються на операційні, фінансові, звичайні та надзвичайні.

При формуванні витрат звичайної діяльності має бути забезпечено їх групування за елементами, єдиними й обов'язковими для організацій всіх галузей: матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші витрати (поштові, телефонні, відрядження тощо) [1; 5; 6].

Звичайні витрати включають витрати: на закупівлю сировини, матеріалів, товарів та їхніх матеріально-технічних запасів (МТЗ). Витрати з переробки МТЗ для цілей виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг та їх продажу (перепродажу) товарів (витрати з утримання й експлуатації основних засобів та інших поза оборотних активів, а також з підтримки їх у робочому вигляді, комерційні витрати, управлінські витрати тощо). Витрати з оплати праці. Відрахування до страхового фонду. Амортизаційні відрахування [1; 5; 6].

Собівартість продукції - це виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції. В умовах ринкової економіки собівартість продукції є найважливішим показником виробничо-господарської діяльності підприємства. У країнах з розвинутою ринковою економікою облік витрат на виробництво та калькуляцію собівартості продукції виділений в управлінський облік, який покликаний дати інформацію для управління собівартістю продукції спеціалістам, адміністративно-управлінському персоналу підприємства.

На основі Положення бухгалтерського обліку №3 "Звіт про фінансові результати" встановлюється склад економічних елементів операційних витрат, обов'язковий для застосування на всіх підприємствах виробничої сфери [1; 6].

За способом віднесення на собівартість продукції виділяються прямі й непрямі витрати. Прямі витрати безпосередньо пов'язані з виготовленням конкретних видів продукції і за встановленими нормами відносяться на їх собівартість (сировина, матеріали, паливо, енергія). Непрямі витрати зумовлені виробництвом молока, м'яса та іншої продукції й включаються в собівартість окремих видів продукції непрямо (умовно), пропорційно якій-небудь ознаці. До них належать частина витрат на утримання й експлуатацію устаткування, обладнання, загальновиробничі, загальногосподарські та інші витрати.

За раціональністю витрат розрізняють продуктивні й непродуктивні витрати. Продуктивними вважаються витрати праці на виробництво продукції

встановленої якості при раціональній технології й організації виробництва (плановані витрати). Непродуктивні витрати є наслідком недоліків у технології й організації виробництва (брак продукції, втрати від простоїв тощо) (не плановані витрати).

У молочному скотарстві розраховують собівартість центнера молока і однієї голови приплоду. Собівартість однієї голови приплоду розраховують за вартістю 60 кормо-днів утримання корови. Собівартість одного кормо-дня визначають діленням всієї суми витрат на утримання основного стада корів на кількість кормо-днів. Для визначення собівартості 1 ц молока необхідно загальну суму витрат на утримання корів (без вартості приплоду та побічної продукції) розділити на кількість центнерів одержаного молока [1, с.338].

Розвиток молочного скотарства у підприємствах дає додаткові робочі місця, сприяє відродженню сільських поселень, поліпшенню економічних і соціальних умов життя,

виробництву органічних добрив, вкрай необхідних для рослинництва.

З метою закріплення позитивних тенденцій розширеного розвитку молочного скотарства в умовах кризи економічного сектору аграрної економіки АПК, керівникам, спеціалістам підприємств та владним структурам на усіх рівнях кожного регіону необхідно активізувати управління виробництвом молока в напрямі використання інноваційних методів організації розвитку молочного скотарства, раціонального використання наявних ресурсів.

Дослідження показали, що формування ефективності молочного скотарства відбувається при цілеспрямованому управлінні витратами за їх елементами. Особливу увагу необхідно приділяти заготівлі і використанню

кормів, які займають у структурі собівартості найбільшу частку (пально-мастильних матеріалів, решти матеріальних витрат) (табл. 1), поліпшенню годівлі й утримання корів, підвищенню продуктивності тварин та якості продукції [2; 3; 4; 5].

Таблиця 1

Динаміка витрат на виробництво і збут 1 ц молока у сільськогосподарських підприємствах Тернопільської області

Показники	В середньому по підприємствах області		З них підприємства:			
			Лановецького району		у т.ч. ПОП «Іванівське» Тербовлянського району	
	За 2011-2013 рр., грн	За 2014-2016 рр., грн	За 2011-2013 рр., грн	За 2014-2016 рр., грн	За 2011-2013 рр., грн	За 2014-2016 рр., грн
Витрати , всього	254,4	360,5	213,6	316,4	259,4	355,0
у т.ч. прямі матеріальні витрати, з них:	188,4	272,9	154,7	234,4	184,7	261,0
- корми	124,2	194,3	124,4	190,8	112,9	191,7
- пальне і мастильні матеріали	16,0	17,4	8,8	11,1	11,6	12,9
- решта матеріальних витрат	27,8	44,5	20,5	24,5	54,1	50,8
Прямі витрати на оплату праці	38,62	45,3	34,5	48,4	50,9	60,8
Надій на корову, кг	4518	5530	4874	5998	6783	6156
Витрати на збут 1 ц молока, грн	18,72	24,0	32,7	41,7	12,5	27,6
Повна собівартість 1 ц реалізованого молока, грн	273,1	384,5	246,3	358,1	271,9	382,6
Ціна реалізації 1 ц молока, грн	311,1	475,1	318,3	469,9	313,7	438,7
Прибуток (збиток) на 1 ц молока, грн	38,0	90,6	72,0	111,8	41,8	56,1
Рентабельність молока, %	13,9	23,6	29,2	31,2	15,1	14,7

Джерело: розраховано на основі [2; 3]

Як видно з таблиці, у аграрних підприємствах Тернопільської області виявлена тенденція до суттєвого збільшення витрат на виробництво і збут молока. При цьому спостерігається значна відмінність у рівні витрат, обумовлена управлінським менеджментом господарювання.

Порівняно найкращих результатів щодо використання наявних ресурсів досягнуто у ПОП «Іванівське» Тербовлянського району.

Потужним чинником формування економічної ефективності молочного скотарства є рівень концентрації виробництва. Опрацювання літературних джерел показало, що збільшення чисельності поголів'я корів у підприємствах (концентрація виробництва): перша група (дрібні ферми) до 100 корів; друга – (середні) 101 – 400 корів і третя – великі (понад 400 корів) позитивно впливає на ефективність виробництва молока. По мірі збільшення чисельності корів, собівартість 1 ц молока зменшується, раціональніше використовуються витрати коштів, зростає рівень оплати праці на молочно-товарних фермах, підвищується економічна ефективність галузі.

Таким чином, підвищення продуктивності корів, раціональне використання наявних

ресурсів та зменшення собівартості продукції є головним напрямком підвищення ефективності розвитку молочного скотарства у сільськогосподарських підприємствах кожного регіону України.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 480 с.
2. Пархоμεць М.К. Конкурентоспроможність молочно-м'ясного скотарства та фактори її формування. Інноваційна економіка. 2016. № 3-4 [62]. С. 71-82.
3. Пархоμεць М.К., Уніят Л.М. Управління виробництвом молока на інноваційній основі як напрям розвитку конкурентоспроможного молочного скотарства у сільськогосподарських підприємствах. Інноваційна економіка. Випуск 5-6. [75] 2018. С. 39-45.
4. Пархоμεць М.К., Уніят Л.М. Фінансовий стан та напрями його поліпшення у сільськогосподарських підприємствах. Економічний дискурс. 2016. Випуск 2. С.193-203.
5. Пуцентейло П.Р. Конкурентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика: монограф. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка» ТНЕУ, 2011. 420 с.
6. Скирпан О.П., Палюх М.С. Фінансовий облік: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 407 с.